

Н.О. Резанова

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри «Політологія та загальноправові дисципліни»

(Національний університет «Запорізька політехніка»)

НЕБЕЗПЕКА ПОПУЛІСТИЧНИХ ІДЕОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ

В ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Історія подій в Україні за часів незалежності переконливо засвідчує, що країна постійно знаходиться в пастці популізму, як варіанту суспільної свідомості так і технології маніпулювання. Цей маховик розкручується нездатністю політичної системи в тому вигляді, в якому вона дісталася нам від радянських часів, адекватно реагувати на виклики XXI сторіччя. Сьогодні це не дозволяє будувати новітній політичний режим та новітні правила гри на економічному полі країни.

Пригадаємо, що в 1992-94 роках нездатність політиків відповідати за свої слова, призвела до гіперінфляції. У 1993 році ціни зросли на десять тисяч відсотків. Гіперінфляція - це одне з найбільш руйнівних економічних явищ: воно підриває стимули до праці, до інвестицій. У 2003-2004 роках Україна ще раз потрапила в популістський капкан. Боротьба за державну владу призвела до політики роздування державних витрати - власне, цей цикл закінчився в лютому 2014 року. Намагання проводити соціально-економічні реформи 2015-2016 роках призвели до масового зубожіння та відповідно до симпатії населення до будь-якої популістичної риторики.

Зростання популізму в Україні часто також пояснювали незрілістю і бідністю суспільства, значна частина якого перебуває за межею бідності. За даними міжнародної експертно-комунікаційної групи Gorshenin Group, 56,4% українців живуть на 2 тис.грн. в місяць [1]. Вважається, що базою популізму в Україні є ті верстви населення, які найбільше страждають від проведення реформ і на плечі яких лягають всі тяготи, пов'язані з перехідним періодом. Той факт, що 73% українців не готові терпіти матеріальні труднощі заради успіху реформ, і створює сприятливий ґрунт для всякого роду безвідповідальних популістських гасел [1]. Вважається, що інфантилізм і несамотійність цих шарів суспільства породжує запит на «сильну руку», на всілякі пільги та на «прості рішення». Це коли політики проводять в життя такі заходи, які, з одного боку, підтримуються значною частиною виборців, але при цьому в корені суперечать економічним інтересам виборців - і більшості виборців, і тієї значної частини, яка голосує за популістів.

Відповідь на питання, що являють собою "корінні інтереси виборців", визначає подальшу траєкторія розвитку України. Співзасновник Центру вільної економіки імені К.Бендукідзе Володимир Федорин наводить два приклади «обрання свого шляху» економічного зростання країн. «Мова йде про Бразилію та Південну Корею початку 60-х років. Бразилія, велика, обдарована ресурсами, з надією дивилася в майбутнє. Південна Корея, країна зруйнована війною з північчю, по суті диктатура, з досить мізерними ресурсами, адже основний економічний потенціал на півострові знаходився на півночі. «Бразилія була в півтора рази багатшою, ніж Південна Корея. До 1985 року Південна Корея наздогнала Бразилію і дуже швидко вирвалася уперед. Це були дві траєкторії двох різних політик: популістської і політики конкурентної, націленої на економічне зростання. Популізм як бажання обіцяти чудеса, що не мають підстав в реальності здійснитися, дуже старий» [2].

Підвищуючи податки задля фінансування соціальних програм, популісти знижують стимули до праці. Насправді відбувається стимулювання багатих займатися бізнесом та купувати житло в інших країнах. Популісти сприймають людей як несамостійних істот, які не можуть подбати про себе самі. Популіст - це ще і патерналіст. У випадку з Україною сподівання на рятівну роль держави - це в значній мірі спадщина радянського періоду. Таке "державництво" властиво не тільки бідним пострадянським країнам. Популістські режими, як правило, намагаються вирішити проблему нерівності доходів за допомогою експансіоністської макроекономічної політики. Закінчується це щоразу великими макроекономічними кризами, і в підсумку з'ясовується, що головні постраждали - ті найбідніші верстви суспільства, які голосували за популістів.

Для успіху популістів-політиків необхідні константні або ситуативні передумови: по-перше, негативна економічна ситуація або глибокий економічний спад, по-друге, високий рівень соціальної нерівності - багата еліта, бідна більшість, по-третє, віра в здатність держави бути всесильною, і нарешті, економічний націоналізм. Суспільство розколоте, пересічний виборець розуміє, що політика - це справа небагатьох і супербагатих, політика захоплена вузькою меншістю, тому переважна більшість не вірить жодному політику. За таких умов, поведінка останніх передбачувана - підвищувати градус обіцянок. Навіть помірковані політики зсуваються вліво, а виборці сприймають беззастережну критику олігархічної правлячої еліти як показник незалежності та дистанціювання від неї. Але, слід завжди пам'ятати основний закон політичного менеджменту: забезпечення оптимального функціонування і самореалізації соціального суб'єкта у відповідності з об'єктивними тенденціями шляхом свідомого впливу на об'єктивні процеси з метою перетворення існуючої можливості в дійсність. Із цього слід зробити висновок, що для того, щоб не помилятися, в політиці необхідно знати ті об'єктивні тенденції, які ведуть до цілі. Одним із законів політичного менеджменту є вибір цілі і основної ланки в ланцюгу подій і передбачення відповідних наслідків у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лещенко О. Популізм як феномен. 10.08.2016. – Режим доступу: http://lb.ua/news/2016/08/10/342294_populizm_fenomen.html
Федорін В. Економіка популізму. 01.10.2015. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/10/1/561862/>